

Likuma „Par invalīdu medicīnisko un sociālo aizsardzību” 5.pants (tiesas kompetence, pārbaudot lēmumu par invaliditātes noteikšanu)

Administratīvā procesa likuma 178. pants (ekspertīzes noteikšana)

Virsraksts: Par VDEĀVK lēmuma par invaliditātes noteikšanu (atteikumu noteikt invaliditāti) pārvērtēšanu tiesā un ekspertīzes noteikšanu

Tēzes: Ņemot vērā, ka tiesnešiem parasti nav speciālo zināšanu medicīnā, tiesa, izņemot atsevišķus acīmredzamus gadījumus, nevar konstatēt, vai personai ir ilgstošs vai nepārejošs spēju ierobežojums, kas apgrūtina personas integrāciju, atņem vai ierobežo tās spēju strādāt un sevi apkopt, proti, vai personai ir iestājusies invaliditāte.

Līdz ar to tiesa, pārbaudot VDEĀVK lēmuma (ekspertīzes akta) tiesiskumu, var tikai konstatēt nepilnības veselības un darbības ekspertīzes gaitā un tās atzinumā, piemēram, tiesa var konstatēt, ka ekspertīzes atzinums nav pamatots vai nav pietiekoši pamatots, ka nav uzklautas personas sūdzības par viņas fizisko vai psihisko spēju ierobežojumu, ka no lēmuma izrietoši apsvērumi nav objektīvi un racionāli, ka ekspertīzē nav piedalījies speciālists vai nav veikts kāds izmeklējums, kas būtu nepieciešams, lai objektīvi izvērtētu personas stāvokli.

Ja tiesai, izvērtējot VDEĀVK ekspertīzes aktu, rodas pamatotas šaubas par tā pamatotību vai tiesiskumu, tiesa atbilstoši Administratīvā procesa likuma 178. pantam var noteikt ekspertīzi. Taču arī tad ekspertu atzinums uzskatāms tikai par vienu no pierādījumiem.

To, vai lietā nepieciešama ekspertīze, izlemj tiesa. Pieteicēja lūgums par ekspertīzes noteikšanu tiesai nav saistošs.

**Latvijas Republikas Augstākās tiesas
Senāta Administratīvo lietu departamenta**

2006.gada 31. janvāra

SPRIEDUMS

Lietā Nr. SKA – 28

Rīgā 2006. gada 31. janvārī Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētājs senators V. Jonikāns senatore J. Briede senatore I. Skultāne piedaloties pieteicējai S.Š. un atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisijas pilnvarotajai pārstāvei Lidijai Muceniecei, atklātā tiesas sēdē izskatīja lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz S.Š. pieteikumu par Valsts darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisijas 2002. gada 9. augusta lēmuma Nr. 1-16/2610 atcelšanu, sakarā ar S.Š. kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2005. gada 17. maija spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] S.Š. no 1998. gada vairākkārt piedalījies veselības un darbspējas ekspertīzes ārstu komisiju un Veselības un darbspējas ekspertīzes ārstu valsts komisijas (turpmāk - VDEĀVK) sēdēs. VDEĀVK nevienā no sēdēm nav konstatējusi, ka ir pamats viņai piešķirt invaliditātes grupu.

[2] Lai atkārtoti izvērtētu S.Š. veselību un darbspējas, VDEĀVK uzaicinājusi viņu uz paplašināto VDEĀVK sastāva sēdi 2002. gada 7. augustā, kurā atkārtoti, izskatot jautājumu, nav noteikusi viņai invaliditāti. 2002. gada 9. augusta VDEĀVK informējusi S.Š. par VDEĀVK 7. augusta slēdzienu. Vēstulē arī norādīts, ka, lai precizētu sāpju iemeslu, S.Š. ir nepieciešams veikt papildu medicīnisku izmeklēšanu. Vienlaikus VDEĀVK norādījusi, ka pēc šīs izmeklēšanas veikšanas, diagnozes precizēšanas un atbilstošas ārstēšanas, iespējama atkārtota ekspertīze.

[3] S.Š. Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesā iesniegusi pieteikumu, kurā lūgusi atcelt VDEĀVK 2002. gada 9. augusta lēmumu un noteikt viņai invaliditātes pensiju. Pieteikumā S.Š. izklāstījusi, ar kādām slimībām ir slimojusi un kā ir ārstēta dažādās ārstniecības iestādēs. Attiecībā uz VDEĀVK 2002. gada 9. augusta lēmumu S.Š. norādījusi, ka ar minēto lēmumu viņai nav piešķirta pat trešā invaliditātes grupa, lai arī

pirms tam ārstu komisija ar atsevišķu Medicīnas aprūpes un darbspēju ekspertīzes kvalitātes kontroles inspekcijas ārstu (turpmāk - MADEKKI) piedalīšanos pieteicēju ir atzinusi par darba nespējīgu.

[4] Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesa ar 2003. gada 2. oktobra spriedumu *S.Š.* pieteikumu noraidījusi. Tiesa spriedumā norādījusi, ka pieteicēja tiesas sēdē pieteikumu uzturējusi tikai daļā par VDEĀVK 2002. gada 9. augusta lēmuma atcelšanu.

[5] Izskatījusi lietu sakarā ar *S.Š.* apelācijas sūdzību, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2005. gada 17. maija spriedumu noraidījusi *S.Š.* pieteikumu. Apgabaltiesa spriedumu pamatojusi ar tālāk minētajiem argumentiem.

[5.1] Lietā nav strīda, ka pieteicējai ir veselības traucējumi un ka VDEĀVK, saņemot papildu pierādījumus, varētu atkārtoti izvērtēt invaliditātes noteikšanu.

[5.2] Ievērojot to, ka VDEĀVK ieteikusi pieteicējai veikt izmeklēšanu un konsultācijas pie psihologa un psihiatra un to, ka nav konstatējams apstāklis, ka pieteicēja šo norādi būtu izpildījusi, kā arī, ņemot vērā pirmās instances tiesas sēdē sniegto liecinieku liecības, secināms, ka konkrētajā gadījumā nav pamata apšaubīt ārstu-ekspertu pieņemtos medicīniskos slēdzienus. Pirmās instances tiesas sēdē liecinieces – *V.B.* un *G.L.* - liecinājušas, ka, pārbaudot VDEĀVK rīcībā esošo lietu un analizējot komisijas sēdes norisi, konkrētajā gadījumā pārkāpumi nav tikuši konstatēti, savukārt pieteicējas ārstējošais ārsts liecinājis, ka pieteicējas saslimšana saistīta ar novēlotu diagnozes noteikšanu,

[5.3] Tādējādi VDEĀVK 2002. gada 9. augusta lēmums ir tiesisks. Turklāt, nesaņemot nepieciešamos pierādījumus par attiecīgās personas veselības stāvokli, nav iespējams veikt darbaspējas un veselības ekspertīzi, tādējādi arī noteikt iespējamo invaliditāti.

[6] *S.Š.* ir iesniegusi kasācijas sūdzību, kurā lūdz atcelt minēto Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas spriedumu pilnā apjomā un nosūtīt lietu atkārtotai izskatīšanai apelācijas instances tiesai. *S.Š.* kasācijas sūdzībā norādījusi tālāk minētos argumentus.

[6.1] Apgabaltiesa nav pareizi izspriedusi lietu, jo tiesa spriedumā atsaukusies uz VDEĀVK 2004. gada 27. februāra paskaidrojumiem tiesai, kas nav izskatīti tiesas sēdē un neattiecas uz lietu. Tiesa arī nav ļāvusi pieteicējai izmantot pierādījumus - medicīniskos dokumentus, kas pierāda slimības komplikācijas un tās progresēšanu. Tāpat tiesa nepamatoti nav ņēmusi vērā MADEKKI ārstu 2002. gada 30. aprīļa slēdzienus, kurā tika konstatēts, ka pieteicējai ir nepieciešams saudzējošs režīms, turklāt pieteicēja neesot darba spējīga un viņai rekomendēta invaliditātes grupas piešķiršana.

[6.2] Apgabaltiesa nepamatoti nav ņēmusi vērā neatkarīgā ārsta eksperta *B.J.* liecību, kurā norādīta nepieciešamība pieteicējai noteikt otro invaliditātes grupu, un Ārstu

kvalifikācijas komisijas slēdzienu, kurā norādīts, ka pieteicējam ir fiziski ierobežojumi, kas neļauj viņam strādāt viņas specialitātē. Apgabaltiesa arī nav ņēmusi vērā 2002. gada 24. septembra rentgenoloģisko izmeklējumu rezultātus, no kuriem konstatējami mugurkaula traucējumi. Tāpat tiesa nav ņēmusi vērā pieteicējas iesniegtos dokumentus, kas apliecina, ka pieteicējam 2002. gadā konstatētie fiziskie bojājumi šobrīd rada papildus bojājumus.

[6.3] Apgabaltiesa nepamatoti nav piemērojusi likuma „Par invalīdu medicīnisko un sociālo aizsardzību” 6. panta pirmo daļu, 9. panta trešo daļu un 10. pantu, Ministru kabineta 1996. gada 16. jūlija noteikumu Nr. 263 „Invaliditātes ekspertīzes kārtība Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisijā” 10.3. apakšpunktu un 20. punktu, Labklājības ministrijas 1995. gada 7. novembra rīkojumu Nr. 313 „Par invaliditātes noteikšanu Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu komisijā” 3.4. apakšpunktu un 8. punktu. Tādējādi apgabaltiesa nav piemērojusi vairākus Administratīvā procesa likumā noteiktos administratīvā procesa principus - privātpersonas tiesību ievērošanas principu, vienlīdzības principu, tiesiskuma principu, tiesību normas saprātīgas piemērošanas principu, patvaļas aizlieguma principu, tiesiskās palīdzības principu, demokrātiskās iekārtas principu, likuma prioritātes principu un objektīvās izmeklēšanas principu - un tiesību normas par lietas apstākļu noskaidrošanu, tostarp par pierādījumu pārbaudīšanu un to vērtēšanu.

[6.5] Vienlīdzīguma principa pārkāpums apgabaltiesas rīcībā izpaudies arī tādējādi, ka tā tiesas sēdē iestādes pārstāvim ļāvusi uzstāties par jautājumiem, kas neattiecas uz lietu, savukārt pieteicējas jautājumus minētajam pārstāvim noraidījusi.

[6.6] Apgabaltiesas ir pārkāpusi arī Administratīvā procesa likuma 178. pantu, jo noraidījusi pieteicējas lūgumu noteikt ekspertīzi.

[7] VDEĀVK ir iesniegusi paskaidrojumus par S.Š. kasāciju sūdzību. VDEĀVK paskaidrojumos norādījusi, ka uzskata apgabaltiesas spriedumu par pamatotu, bet iesniegto kasācijas sūdzību par noraidāmu.

[8] Tiesas sēdē S.Š. uzturēja kasācijas sūdzību, VDEĀVK pārstāve to neatzina.

Motīvu daļa

[9] Nepamatots ir kasācijas sūdzības arguments, ka apgabaltiesa nevarēja atsaukties uz VDEĀVK 2004. gada 27. februāra paskaidrojumiem tiesai. Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 251. panta ceturtajai daļai sprieduma aprakstošajā daļā ir jānorāda arī administratīvā procesa dalībnieku paskaidrojumu būtību. Apgabaltiesa spriedumā ir atreferējusi VDEĀVK 2004. gada 27. februāra paskaidrojumā minētos argumentus. Tā kā paskaidrojumi ir iesniegti par S.Š. apelācijas sūdzību, tie attiecas uz konkrēto lietu.

[10] Nav pamatots arī arguments, ka tiesa nav ļāvusi pieteicējai izmantot pierādījumus - medicīniskos dokumentus. Apgabaltiesa ir pievienojusi S.Š. iesniegtos dokumentus (lietas 2. sējuma 248. - 256. lpp), par ko izdarīta atzīme tiesas sēdes protokolā (lietas 259. lpp).

[11] Atbilstoši likuma „Par invalīdu medicīnisko un sociālo aizsardzību” 10. pantam invaliditātes ekspertīzi veic veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu komisija Ministru kabineta noteiktajā kārtībā. Tādējādi tikai VDEĀVK kompetencē, turklāt tikai pēc ekspertīzes veikšanas, ir tiesības izlemt, vai persona ir vai nav atzīstama par invalīdu. Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 151. pantam tiesa pieņem tikai tos pierādījumus, kuriem ir nozīme lietā. Ņemot vērā iepriekš teikto, konkrētajā gadījumā lietā ir nozīme tikai tiem pierādījumiem, kas sniedz ziņas par S.Š. fizisko vai psihisko spēju ierobežojumiem brīdī, kad tika pieņemts pārsūdzētais VDEĀVK lēmums.

[12] 2002. gada 7. augusta ekspertīzes akta Nr. 539 26. punktā norādīts, ka S.Š. organisma funkciju traucējumi viegli izteikti, tādēļ kritēriju invaliditātes grupas noteikšanai nav. No ekspertīzes akta kopumā saprotams, ka ar to domāts, ka S.Š. neatbilst tiem likumā noteiktajiem kritērijiem, pēc kuriem personu atzīst par invalīdu. Kritēriji invaliditātes noteikšanai ietverti likuma „Par invalīdu medicīnisko un sociālo aizsardzību” 5. pantā: „Invaliditāte ir ilgstošs vai nepārejošs ar vecuma pārmaiņām cilvēka organismā nesaistīts fizisko vai psihisko spēju ierobežojums, kas apgrūtina personas integrāciju sabiedrībā, pilnīgi atņem vai daļēji ierobežo tās spēju strādāt un sevi apkopt.” Ņemot vērā, ka tiesnešiem parasti nav speciālo zināšanu medicīnā, tiesa, izņemot atsevišķus acīmredzamus gadījumus, nevar konstatēt, vai personai ir ilgstošs vai nepārejošs spēju ierobežojums, kas apgrūtina personas integrāciju, atņem vai ierobežo tās spēju strādāt un sevi apkopt, tas ir, vai personai ir iestājusies invaliditāte. Tāpēc tiesa, pārbaudot VDEĀVK lēmuma (ekspertīzes akta) tiesiskumu, var tikai konstatēt nepilnības veselības un darbspēju ekspertīzes gaitā un tās atzinumā, piemēram, tiesa var konstatēt, ka ekspertīzes atzinums nav pamatots vai nav pietiekoši

pamatots, ka nav uzklaustītas personas sūdzības par viņas fizisko vai psihisko spēju ierobežojumu, ka no lēmuma izrietoši apsvērumi nav objektīvi un racionāli, ka ekspertīzē nav piedalījies speciālists vai nav veikts kāds izmeklējums, kas būtu nepieciešams, lai objektīvi izvērtētu personas stāvokli. Ja tiesai, izvērtējot VDEĀVK ekspertīzes aktu, rodas pamatotas šaubas par tā pamatotību vai tiesiskumu, tiesa atbilstoši 178. pantam var noteikt ekspertīzi. Taču arī tad atbilstoši Administratīvā procesa likuma 182. panta pirmajai daļai ekspertu atzinums uzskatāms tikai par vienu no pierādījumiem.

[13] Ievērojot iepriekš teikto, konkrētajā lietā apgabaltiesai bija jāvērtē tikai tie apstākļi, kas tieši saistīti ar VDEĀVK 2002. gada 7. augusta ekspertīzes veikšanas procesu un ekspertīzes aktā Nr. 359 izdarītajiem secinājumiem. Tādējādi apgabaltiesai nebija jāvērtē kasācijas sūdzībā minētie argumenti un pierādījumi, kas neattiecas uz fizisko vai psihisko spēju ierobežojumu, kā arī tie dokumenti, kas izdoti pēc 7. augusta ekspertīzes.

[14] Kasācijas sūdzībā uzskaitītas vairākas materiālo un procesuālo tiesību normas, tostarp tajās noteiktie principi, taču ne no kasācijas sūdzības, ne *S.Š.* paskaidrojumiem tiesas sēdē neizriet, kā tieši šīs tiesību normas ir pārkāptas. Pārbaudot apgabaltiesas spriedumu, ievērojot kasācijas sūdzībā uzskaitītās tiesību normas, kā arī citas Administratīvā procesa likuma normas, Administratīvo lietu departaments neatrod tādus materiālo vai procesuālo tiesību normu pārkāpumus, kas būtu noveduši pie lietas nepareizas izspriešanas.

[15] *S.Š.* kasācijas sūdzībā norādījusi, ka tiesa iestādes pārstāvim ļāvusi uzstāties par jautājumiem, kas neattiecas uz lietu, savukārt pieteicējas jautājumus minētajam pārstāvim noraidījusi. Kasācijas sūdzībā nav precizēts konkrētais jautājums. Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 225. panta pirmajai daļai tiesa noraida jautājumus, kuri neattiecas uz lietu. Tā kā kasācijas sūdzībā nav minēts tieši kādus jautājumus, kas attiecās uz lietu, tiesa noraidījusi, Administratīvo lietu departaments šo argumentu nevar atzīt par tādu, kas varētu ietekmēt apgabaltiesas sprieduma tiesiskumu. Arī no tiesas sēdes protokola nav iespējams konstatēt šādu apelācijas instances tiesas rīcību. Savukārt, ja kasācijas sūdzības iesniedzējas ieskatā protokols korekti neatspoguļo tiesas sēdes gaitu, viņai atbilstoši Administratīvā procesa likuma 139. panta pirmajai daļai bija tiesības izteikt iebildumus pret to, iesniedzot piezīmes par tiesas sēdes protokolu.

[16] Administratīvā procesa likuma 178. pants, uz kuru atsaukusies kasācijas sūdzības iesniedzēja, noteic, ka ekspertīzi lietā tiesa nosaka gadījumos, kad lietā nozīmīgu faktu noskaidrošanai nepieciešamas speciālas zināšanas. To, vai lietā nepieciešama ekspertīze, izlemj tiesa. Pieteicējas lūgums par ekspertīzes noteikšanu tiesai nav

saistošs. Kā izriet no tiesas sprieduma, tiesai neradās šaubas par VDEĀVK ekspertīzes pamatotību. Pie šādiem apstākļiem tiesai ekspertīze nebija jānosaka. Tādējādi kasācijas sūdzības arguments, ka tiesa ir pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 178. pantu, ir nepamatots.

[17] Ievērojot iepriekš minētos argumentus, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas spriedums ir atstājams negrozīts, bet S.Š. kasācijas sūdzība ir noraidāma.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348. panta 1. punktu un 346. pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments nosprieda Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2005. gada 17. maija spriedumu atstāt negrozītu, bet S.Š. kasācijas sūdzību noraidīt. Spriedums nav pārsūdzams.

Tiesas sēdes priekšsēdētājs senators V. Jonikāns senatore J. Briede senatore I. Skultāne